

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова О. Передумови формування соціальної політики в Україні // Соціальна робота в Україні: перші кроки. - К., 2000. - С. 99 - 100.
2. Крупник А. Соціальне замовлення - нова технологія розв'язання соціальних проблем в Україні // Соціальна політика і соціальна робота. - 2000. - № 3 - 4. - С. 4.
3. Толстоухова С.В. Социальная защита молодежи и социальная работа с нею // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. - 2003. - № 4. - С. 13.
4. Семітіна Т.В. Сучасні підходи до розуміння громади та роботи в ній // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. - 2003. - № 4. - С. 88 - 89.
5. Повідомлення Держкомстату України // Сільський час, 11 лютого 2004 р.
6. Програма зайнятості населення Миколаївської області - механізм реалізації державної політики сприяння зайнятості // Соціальні новини. - 2003. - № 9. - С. 31.

УДК 378.147

ПРО ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ СТРУКТУРНО-МОДУЛЬНОЇ ТА РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ У ВИКЛАДАННІ СОЦІОЛОГІЇ

*О.Б.Молчанова, кандидат філософських наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет*

Міркування, викладені у цій статті, є спробою узагальнити деякий досвід запровадження структурно-модульної системи навчання, отриманий нами у викладанні “соціології” та оцінки знань студентів на економічному факультеті МДАУ протягом 2002-2003 н.р. На нашу думку, можна цілком впевнено стверджувати, що використання такого методичного винаходу педагогів має значні позитивні результати. Студенти досить швидко і ефективно адаптуються до правил і вимог цієї системи, враховуючи її доцільність та раціональність. Чіткі, дохідливі, логічно обгрунтовані, так би мовити, “прозорі” правила гри сприймаються ними із зацікавленістю, адже кінцева оцінка їх знань значною мірою залежить від поточної успішності та активної навчальної діяльності протягом усього періоду навчання. Такий упорядкований, систематичний і точний контроль знань організує й стимулює регулярну,

відповідальну, свідому роботу студентів у процесі опанування курсу. Значно спрощується або загалом зникає проблема відвідування занять, адже за кожний пропуск студент позбавляється певної кількості балів. Різноманітність форм діяльності на семінарському занятті, можливість самостійного вибору тих чи інших варіантів отримання балів, залежно від індивідуально-психічних особливостей дозволяє студентам почуватися більш вільними у виявленні навчальної активності, ініціативи та підприємливості, навіть пропонувати свої зразки. Отримуючи певний підсумок балів по завершенні кожного із модулів, студенти мають можливість корегувати інтенсивність своєї роботи, планувати й самостійно обирати ті чи інші форми актуалізації набутих знань та навичок. Крім того, подібний, на перший погляд, механічний чи зовнішній спосіб заохочення до навчальної діяльності студентів поступово перетворюється на внутрішню мотивацію, пробуджує справжній інтерес до предмета, а, врешті-решт, спричиняє високу оцінку знань, самого пізнавального процесу.

Протягом семестру кожен студент обов'язково має виконати певну кількість різноманітних інтелектуальних завдань для отримання необхідної суми балів, що є попередньою умовою проходження підсумкової атестації. За загальними положеннями про структурно-модульну систему навчального процесу та рейтингову оцінку знань студентів студент до сесії має отримати мінімум 41 бал. Між тим, викладач може пропонувати студентам “заробити” і максимум балів, що заохочується можливістю не складати іспит. Така “пільга” зазвичай стимулює навчальну активність деяких студентів, переважно відмінників, часто викликаючи серйозне захоплення, глибоку зацікавленість предметом, а в результаті — високі показники успішності в опануванні курсу.

Як правило, в процесі вивчення курсу соціології студенти використовують такі форми навчальної діяльності: експрес-опитування основних понять, категорій кожної теми, правильне визначення — 0,5-1б.; підготовка конспекту відповідного розділу навчально-методичних посібників або матеріалів наукової статті та повідомлення за ним оцінюється у 4-5 балів; проблемне питання,

що порушується студентом до змісту інформації, поданої доповідачем — від 1 до 2 балів (залежно від “якості” самого питання); складання конспекту лекції, впорядковане, систематичне, охайне оформлення його — 0,5-1 бал; виконання тестів для контролю залишкових знань по закінченні кожного модуля — 3-5 балів (диференціація залежить від обсягу модуля та успішності виконання); ведення соціологічного словника — 5 балів; складання кросворду соціологічних термінів до тем одного модуля (не менше 20) — 5 балів; творчі завдання щодо підготовки програми соціологічного дослідження або соціологічної анкети, що здійснюються малими групами — 2-5 (відповідно до вправності роботи); підготовка реферату й повідомлення за його матеріалами на семінарському занятті — до 10 балів; доповідь на студентській науково-теоретичній конференції — 10 балів.

Форми навчальної діяльності студентів можуть бути урізноманітнені викладачем або й самими студентами, що ініціюватимуть деякі нові варіанти прояву активності в процесі самостійного творчого опанування курсу. Безперечною перевагою рейтингової системи слід вважати й ту обставину, що вона примушує працювати не тільки успішних студентів, а й не дуже старанних. Адже вони мимоволі теж починають осягати необхідну інформацію, виконувати ті чи інші завдання, підтягуючись хоча б до рівня мінімально необхідного обсягу знань. Пожвавленню проведення семінарського заняття сприяє не тільки багатоманітність способів актуалізації набутих знань і навичок, що їх демонструють студенти, а й дещо ігрова форма оцінювання їх діяльності. Вони ретельно і прискіпливо ведуть підрахунок “зароблених” балів, допомагають викладачеві здійснювати детальний аналіз і контроль отриманих результатів, дбають про адекватні засоби санкціонування інновацій або негативних порушень звичайного порядку роботи. До того ж, ця система дозволяє враховувати й специфічні особистісні інтелектуально-психічні властивості, проблемні ситуації, обумовлені слабкою нервовою системою окремих студентів, особливостями темпераменту, певним емоційним дискомфортом, психологічними бар’єрами. Такі студенти найчастіше обирають письмові види роботи, індивідуальні

консультації з викладачем.

Слід зазначити, що загальний рівень успішності груп, що працюють за модульно-рейтинговою системою, серйозно відрізняється у позитивному сенсі від інших. Зокрема, це пояснюється тим, що студенти уявляють собі конкретну, чітко визначену мету; результат, якого вони досягають, є реальним, відчутним. Цілісному, глибокому, свідомому засвоєнню курсу сприяє в тому числі його модульне структурування. Адже диференційована подача матеріалу, змістовне виділення й відокремлення основних смислових блоків навчальної дисципліни підвищує ефективність навчального процесу, відтворюючи логіку пізнавального процесу від загального до часткового.

Структурування й логіка викладання основних тем курсу соціології залишається дотепер спірною проблемою, автори різних навчальних програм та підручників намагаються дещо удосконалити зміст та порядок висвітлення найважливіших розділів соціологічного знання. На наш погляд, структура курсу може виглядати таким чином:

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ “СОЦІОЛОГІЯ”

Модуль 1. Методологічні засади соціології

Тема 1. Соціологія як наука

Тема 2. Історія виникнення і розвитку соціологічної думки

Тема 3. Методика конкретно-соціологічних досліджень.

Модуль 2. Системний аналіз суспільства

Тема 4. Суспільство як соціальна система

Тема 5. Соціальна структура суспільства

Тема 6. Суспільство та особистість

Модуль 3. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії

Тема 7. Соціологія праці і управління

Тема 8. Соціологія конфлікту і девіантної поведінки

Тема 9. Соціологія молоді та освіти

Тема 10. Соціологія сім'ї та шлюбу

Тема 11. Етносоціологія. Основні проблеми

Доцільність та дискурсивність такої послідовності в опрацюванні курсу соціології перевірена багатолітнім досвідом викладання.

Тематичний план дисципліни “Соціологія” розподілений на 3 основних модулі.

Перший модуль “Методологічні засади соціологічної науки” традиційно знайомить з основними характеристиками, специфікою соціологічного знання, її структурою, виконуваними функціями, особливостями взаємодії соціології з іншими суспільствознавчими та гуманітарними науками. Важливішим компонентом цього модуля є аналіз найвідоміших ідей, концепцій, соціологічних шкіл та напрямів XIX-XX століть. Значну роль у знайомстві з універсальними соціологічними методами відіграє опанування інформації про способи організації та проведення конкретно-соціологічних досліджень.

Другий модуль “Суспільство як соціальна система” передбачає вивчення загальносоціологічних теорій і таких проблем, як специфіка системної та інших парадигмальних моделей аналізу суспільства, механізми взаємозв’язку головних компонентів соціальної структури, соціальні параметри особистості, шляхи соціалізації індивіда.

Опанування третього модуля “Галузеві та спеціальні соціологічні теорії” має на меті отримання базових знань про найбільш опрацьовані авторитетні, необхідні з точки зору професійної підготовки менеджерів, соціологічні теорії “середнього рівня”, які узагальнюють теоретичні уявлення та емпіричну інформацію, здобуту шляхом соціологічних досліджень найважливіших сфер життєдіяльності суспільства та найбільш типових соціальних процесів.

У результаті опанування кожного модуля студент може отримати максимальну кількість балів від 15 (за I і II модулі, що включають по три теми) до 30 балів за роботу щодо опрацювання III, найбільшого модуля.

Відомо, що рейтингова система атестації рівня знань часто викликає критику, неоднозначну оцінку з боку педагогів, викладачів через свою незвичну, надто прагматичну, утилітаристську форму. Пожвавлення інтересу до науки, отримання фундаментальних знань, соціологічної культури мислення, з такої точки зору, виглядає заформалізованим, штучним, децю викривленим. Але, на нашу думку, підтверджену реальним досвідом роботи за такими

принципами, рейтинг демонструє серйозні переваги. Цей слушний методичний прийом природним, невимушеним чином дозволяє залучити студентів до колективної організованої діяльності, загальноприйнятих норм і стандартів навчальної активності, створити атмосферу здорової конкуренції, змагальності у досягненні привабливих цілей, врешті-решт — з набуттям звички до систематичного, цілеспрямованого навчання — піднести цінність й престиж освіти, знань. Найоптимальнішим є впровадження модульно-рейтингової системи саме з першого курсу, адже вона ефективно допомагає студентам у процесі адаптації до нових форм навчання у вищій школі. Дещо “добровільно-примусова”, дещо ігрова модель роботи на практичних заняттях покращує й соціально-психологічний клімат у групі, обумовлює більш сприятливу, доброзичливу, розкуту, навіть з елементами гумору, ситуацію справжнього, зацікавленого співробітництва самих студентів зі збереженням координуючої функції викладача.

Безсумнівними позитивними результатами такого методу є набуті студентами важливі інтелектуальні навички, зокрема, вміння осмислено, грамотно, логічно, у завершеній формі викладати свої думки; виокремлювати фундаментальні, найсуттєвіші положення будь-якого тексту; формулювати змістовні, предметні, слушні запитання; впевнено й доцільно використовувати наукову термінологію соціально-гуманітарного циклу; критично сприймати інформацію; вести аргументовану полеміку; уважно слухати оратора, навіть опонента, виявляючи необхідну для цивілізованої дискусії толерантність й високу культуру спілкування.

Зрозуміло, як і будь-яка інша методика, рейтингова система не позбавлена деяких недоліків, але вона стимулює постійне творче удосконалення, заохочуючи інноваційну активність і викладачів, і студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про структурно-модульну систему навчального процесу та рейтингову оцінку знань студентів Миколаївського державного аграрного університету. - Миколаїв, 2003, 19 с.

2. Робоча програма курсу "Соціологія" для студентів спеціальності "Менеджмент організацій" МДАУ на 2002-2003 н.р. - Миколаїв, 2003. С.5.